

Ahlak dawasy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Ahlak dawasy AHLAK DAWASY

Käbir zatlary ýazamda, örtenip-bişip, janyma jaý tapamok.

Şu aşakdaky ýazjaklarymam şeýle.

Ýaşar Kemal biziň beýik ýazyjymyz.

Muňa söz ýok.

2011-nji ýyl...

Žurnalıst Baryş Pehliwan bilen bile Siliwri türmesinde bir kamerada ýatyrys...

Türkiýeniň žurnalıstler sindikaty diňe tussagda oturan žurnalıstleriň çykyş edip biljek "Tutuklu Gazete" ("Tussag gazet") gazetini çykarmagy we gazeti käbir habar habar beris organlarynyň gapdalyna ýanap, okyylaryna gowuşdyrmagy meýilleşdirýärdi.

Baryş Pehliwan "Men Ýaşar Kemal bilen gürründeşlik geçirjek!" diýdi-de, ýörite iş edinip taýýarlan sowallaryny aklawjynyň üsti bilen ýazyja ugratdy. Şol wagtlar Baryş Pehliwan togsan dört ýaşly Stefan Esseliň dünýädäki adalatsyzlyklara garşı çykýan "Gaharlanyň!" kitabyny okaýardy. Diňe Fransiyadaky satuwı iki million ekzemplýardan geçen we ýigrimi baş dile terjime edilen "Gaharlanyň!" şol döwrüň Günbataryndaky nägileçilikli tolgunşyklaryň manifestine öwrülipdi...

Baryş Pehliwan şol wagt segsen sekiz ýaşan Ýaşar Kemalyň Siliwridäki adalatsyzlyklary-pyssy-pyjurlykly dildüwşikleri ýazgarar öýdýärdi. Emma.

Garaşmadyk jogabyny aldy: Ýaşar Kemal "nähoşlandygyny" aýdyp, soraglara jogap berip bilmejekdigini aýtdy!

"Nähoş" sözünü eşdip, hernä goja cynaryň başy aman bolsun-da diýip, uly aladada galdyk...

Ýazyjynyň başynyň amandygyny gündelik gazetleri gözden geçirip durkak bilip galdyk. Gazet sahypalarynda Ýaşar Kemalyň gülüp duran suraty bardy!

Habar şeýle:

■ BEÝIK OFISER

Ýazyjynyň gülüp duran suraty Fransiýanyň Stambuldaky konsullygynda düşürlipdir.

Fransiýa Ýaşar Kemala mundan öñ beren "Legion d'Honneur" hormatly nyşanynyň derejesini ýokarlandyrmagy makul bilipdir.

"Legion d'Honneur" nyşanynyň "Commandeur" (Serkerde) derejesine 1983-njy ýylda mynasyp bolan Ýaşar Kemal bu gezek şol nyşandan bir dereje ýokardaky "Grand Officier" (Beýik ofiser) derejesi bilen sylaglanmalydy.

Dabaraly ýygnanşykda söz sözlän Ýaşar Kemal abraýly nyşany gowşurmak üçin Stambula gelen "Légion d'Honneur"-yň rysary Žan-Luis Žorželine yüzlenip: "Ýaşar Kemaly menden has gowy tanaýan ýene bir täze dost edindim" diýdi...

Goşun generaly Žan-Luis Žorželin bolsa eden çykyşynda: "Manyly ömrüni tükeniksiz erkinlik we adalat görevine bagışlan Ýaşar Kemaldan başga kim bu sylaga mynasyp bolup biler?" diýdi... (1803-nji ýıldan bări bu nyşany kimler almady?!.. Gowsy agzaman geçäýeliň...)

Siliwri türmesiniň kamerasynda gazet habarlaryny okap otyrkak, serimizi buýr-bulaşyk pikirler gaplap aldy.

Ýaşar Kemal nähoşlana meñzänokdy. Jany sagdy. Özem Ertugrul Özkök bir makalasynda ýazyjynyň şol çärede şatlanyp-gülüp durka degşip, "Ulan Ertugrul, kak başı!" hem diýip elini uzadandygyny ýazypdy! (Munuň sebäbi "Hürriyet" gazetiniň neşir syýasaty dälди, Özkök özünü tanadanda, "Ulan seni tanamaz ýaly derejede garrandyr öýtdüňmi meni" diýip henek atypdy!) Ýaşar Kemalyň keýpi ýerindedi...

Ýöne biz... ýazyjynyň Baryş Pehliwanyň gürrüňdeşlik teklibine "ýaramok" bahanasy bilen jogap bermänine gynandyk.

Bizi hemme zatdan beter gynandyran zat şudy:

Ýaşar Kemal "Beýik ofiser" nyşanyny alýan wagty, Fransiýa

Siriýadyr Liwiýany bombalaýardy!

Žan-Pol Sartr şeýle diýýär: "Intellektual – özünü gyzyklandyrmaýan zatlara burnuny sokýan adamdyr".

Gynansak-da, Yaşar Kemal şahsy bähbidine peýda bermejek hiç bir zat bilen gyzyklanmady...

Indi sözümi jemlesemem bolar:

■ **BIZEM "ULAN" DIÝÄÝSEKMIKÄ?**

Odatv ýapyldy...

Ýaž žurnalistlerimiz ýene türmä dykyldy...

Intelligensiýanyň wekillerinden şahsy tanyşlygymyz bolanlaryndan başgasynyň sesi-üýni çykanok.

Haý-haýly, atly-dabaraly žurnalistler bu barada ýeke setir ýazanoklar.

Bu näme üçin şeýle?

Türk intelligensiýasynyň wekili näme üçin "Yaşar Kemal çemeçilligininden" yüz öwrüp bilenok, näme üçin Gün şöhlesi diňe özünü ýagtyltmalydyr öýdýär!

Mesele diňe Odatv-mi näme? Asyl üstünde durulmaly žurnalistlik dälmi, erkinlik dälmi? Pyssy-pyjurlyk dälmi? Bu dymışlyk nämäniň alamaty?

Sözden-ümden aňlamaýan jemgyyetde çekişme diňe şahslaryň üstünde turýar. Hut şonuň üçinem hemise haýsydyr bir "günükär" gözlenýär! Çünkü, sözün içi pak bolsa boşluga öwrülýär ahwetin...

Odatv žurnalistikanyň kada-kanunlaryny syýasy häkimiyetden özbaşdak, dogry we dürs ýerine ýetirýändigi üçin ýumduryldy. Eger şeýle bolýan bolsa, asyl mesele, ýurdumuzyň erkinlik meselesi dälmi näme?

Bu mesele boýunça näme üçin umumy çözgüde gelmeli däl? Intelligensiýanyň wekilleri nädip ümsümlige bürenip bilyärlerkä?

Has beterini hemmelerden soralyň: hiç kim mundan utananolomy?

Eflatun şeýle diýýär: "Eger jemgyyet ahlak taýdan bozulan bolsa, siziň ýekelikde ahlakly bolanyňyzyň we muňa eýereniňiziň hiç hili manysy ýok."

Ýagny, ahlaksyzlyk jemgyýeti gaplap alan bolsa, onda özüñiziň ahlaklydygyňyzy aýtmagyňyz derege ýaramaz.

Hawa, hakykaty aýtmak üçin jan edýärис, emma ne gören bar, ne eşiden?...

Şuňa düşündim:

Ikinji "Odatv intrigasy-da" aslyýetine seredende ahlak dawasydyr. Ol herkesiň ahlagyna aýna tutýar...

Hiç kim ýokmy o taýda?

"Ulan" diýeliňmi, ýa "kak bäşи!" diýeliňmi?

Konsullyklara boýun sunalyňmy?

Watansöýüjilik duýgumyzdan el çekeliňmi?

Nädenimizde sesimizi eşderlerkä?

Ýurdum üçin örtenýän-bişýän, janyň ýanýar.

Soner YALÇYN.

"Sözcü" gazeti, 19.06.2020 ý. Publisistika